

Обновлива енергија во Македонија
- Производство на „чиста,, електрична енергија -

(Кратка верзија)

Аналитка
- Декември 2008 -

www.analyticamk.org

Во време кога земјите на ЕУ вложуваат големи инвестиции за зголемување на уделот на обновливите извори на енергија (ОИЕ) во вкупното производство на енергија, при тоа станувајќи светски лидери во производството на „чиста,, електрична енергија, Македонија и земјите од Југоисточна Европа (ЈИЕ) се сепак силно зависни од увоз на електрична енергија, соочувајќи се со постојан недостаток и огромни проблеми во снабдувањето со електрична енергија. Македонскиот енергетски систем се карактеризира со висока енергетска интензивност, мала енергетска ефикасност и отсуство на домашни обновливи извори на енергија во крајниот енергетски биланс. Недостатокот на производство на електрична енергија од ОИЕ и недостатокот на воспоставени цели за производство на енергија од обновливи извори, само дополнително ја вложуваат неповолната енергетска ситуација во земјата.

Целата на ова истражување на Аналитика е да понуди препораки за поголема промоција на обновливите извори на енергија во енергетскиот пазар во Македонија. Давајќи опсежна анализа на местото и улогата на обновливите извори на енергија на пазарот на енергија во Македонија, акцентот на овој извештај е ставен на пазарот на електрична енергија и можностите за производство на „чиста,, електрична енергија од обновливи извори на енергија во Македонија.

I. Во првиот дел извештајот гледа на причините за воведување на ОИЕ во производството на електрична енергија во Македонија. Според него, развојот на стабилен пазар на електрична енергија, усвојувањето на легислативата на ЕУ и намалувањето на емисиите на CO₂ се идентификувани како три главни причини за воведување на ОИЕ во производството на електрична енергија во Македонија.

II. Вториот дел од текстот го анализира пазарот на обновлива енергија во Македонија, нивото на развој на пазарот и пречките, со фокус на производство на електрична енергија. Уделот на ОИЕ во вкупното снабдување и потрошувачка на енергија во Македонија е многу мал. Најискористен извор на обновлива енергија за производство на електрична енергија во Македонија е хидропотенцијалот, додека производството на електрична енергија од ветер како втор најдобар извор за производство на електрична енергија, сепак останува во фазата на истражување. Останатите ОИЕ во Македонија (гелтермална, соларна и биомаса) традиционално се користат за греење, меѓутоа со ниска енергетска ефикасност, при што овие извори на енергија сепак не се разгледуваат за производство на електрична енергија. Институционално, пазарот на обновливи извори на енергија во Македонија е регулиран со Законот за Енергетика од 2006, со најновите измени од 2008 година. Покрај овој закон, под политичкиот притисок на ЕУ во изминатите две години владата донесе значителен број на подзаконски акти потребни за целосна имплементација на европската легислатива која се однесува на производството на електрична енергија од ОИЕ. Паралелно со овој процес беа воспоставени и загарантираните тарифи за електрична енергија произведена од хидроенергија, ветер, фотоволтаични системи и биомаса. Покрај реформите во легислативата, се изврши консолидација и реструктурирање на главните актери на пазарот на енергија во Македонија одговорни за политиките во областа на обновливите извори на енергија, како што се Министерството за Економија, Агенцијата за Енергетика и Регулаторната Комисија за Енергетика.

Меѓутоа и покрај скромните почетоци на пазарот на обновлива енергија во Македонија, извештајот идентификува повеќе пречки за понатамошниот развој на одржлив пазар на енергија. Во делот на легислативата отсутна е Националната Стратегија за Енергетика, како и детална Стратегија за развоја на обновливите извори на енергија. Постојат многу административни бариери во имплементацијата на проектите со обновлива енергија, проблеми со бирократија и политизираност на одлуките. Понатаму, структурата и малата големина на пазарот на енергија во Македонија се битни пречки за развојот на масовно производство на електрична енергија од обновливи извори. Постојат и технички проблеми за производството и транспортот на електричната енергија од ОИЕ, како и проблеми поврзани со високите капитални трошоци за изградба на капацитети за искористување на обновливите извори на енергија, како и проблеми со финансирањето на проектите за обновлива енергија.

III. Последниот дел на тестот дава препораки за побрза интеграција на ОИЕ во пазарот на електрична енергија во Македонија. Препораките се однесуваат како на понудата, така и на побарувачката на електрична енергија.

- Во делот на **понудата** на електрична енергија неопходно е донесување на Националната стратегија за енергетика. Овој документ би претставувал сеопфатна стратегија за енергетскиот сектор во Македонија и би ги вклучила обновливите извори на енергија за производство на електрична енергија. Покрај оваа генерална стратегија, за одржлив развој на енергетскиот сектор во земјата потребна е итна изработка на втора стратегија која ќе се однесува исклучиво на развојот на обновливите извори на енергија. Оваа стратегија треба да даде детална анализа на капацитетот и потенцијалот на обновливите извори на енергија, а конкретно стратегијата треба да го разработи концептот на производство на електрична енергија од ОИЕ. Стратегијата за ОИЕ треба исто така да ги одреди и целите на произведена електрична енергија од обновливи извори на национално ниво. Како трета препорака на страната на понудата, а за поефикасно функционирање на пазарот на обновлива енергија во Македонија извештајот го истакнува значењето на ефективна легална рамка. За обезбедување на сигурност на инвестициите во обновливи енергии потребно е функционална легална рамка, особено во делот кој се однесува на имплементацијата на европската директива 2001/77 за производство на електрична енергија од ОИЕ. Другите препораки се однесуваат на потребата за зајакнување на капацитет на институциите кои ги спроведуваат политиките за обновливи енергии во Македонија. Потребно е отстранување на бирократските препреки, преку спроведување на тренинзи за поефикасна администрација и трансфер на знаење. За сите овие реформи во делот на обновливите извори на енергија потребно е развивање на мрежа на стабилни извори на финансирање на проектите преку кредити, државни субвенции, регионални и меѓународни фондови. Погоре наведеното треба да оди под рака со континуирано инвестирање во истражувачки проекти и образование, што би довело до одржливост на пилот проектите и конкурентност на европскиот пазар.

- На страната на **побарувачката**, потребно е зголемување на целосната потрошувачка на енергија во земјата за зголемување на производството на електрична енергија од ОИЕ. Затоа реален економски раст и целосно отворање на пазарот на

електрична енергија ќе ја направи земјата поатрактивна за странски инвестиции. Покрај ова за отпочнување на проекти со обновлива енергија, за нивна одржливост и профитабилност потребно е цената на електричната енергија да стигне до едно ниво кога ќе биде рентабилна и пазарно регулирана. Повисоката цена на електричната енергија ќе овозможи поголема заштеда на енергија и ќе придонесе кон поголемо вклучување на ОИЕ, како поевтин извор за производство на електрична енергија. Паралелно со институционалните и финансиски мерки, подигањето на јавната свест е најважниот дел за експанзија на обновливата енергија. Согласно тоа, Агенцијата за Енергетика треба да развие посебна стратегија за широка промоција на ОИЕ, како и кампањи за подигнување на свеста на граѓаните за бенефициите од производството на енергија од обновливи извори.

Енергија и Инфраструктура

Предходни публикации:

"Гасоводи и регионални предизвици:
Оценка на Македонската улога на пазарот на природен гас во ЈИЕ"

"Природниот гас - енергетска неопходност за Македонија:
Преглед на Македонскиот енергетски потенцијал"

Контакт

АНАЛИТИКА

Даме Груев 7-8/3
1000 Скопје, Македонија
тел: + 389 2 312 1948
web: www.analyticamk.org
info@analyticamk.org

Истражувач за Енергетика и Инфраструктура:

Наташа Хронеска
nhroneska@analyticamk.org

Аналитика - непрофитабилна независна организација посветена на асистенција на лица и институции со цел зајакнување и долгорочно подобрување на демократијата и владеењето во Р.Македонија како и пошироко во регионот.

Аналитика е организација за анализа и истражување на јавни политики (тинк-танк) посветена на промовирање и унапредување на соработката помеѓу субјектите и организациите во Р.Македонија и пошироко во регионот.